

Ģeogrāfija 7.–9. klasei

Pamatizglītības mācību priekšmeta programmas paraugs

Satura rādītājs

Ievads.....	2
Mācību priekšmeta mērķis	4
Mācību priekšmeta uzdevumi.....	5
Mācību saturs.....	6
Mācību satura apguves secība, apguvei paredzētais laiks un sasniedzamais rezultāts.....	10
7. KLASE (70 stundas).....	10
8. KLASE (70 stundas).....	18
9. KLASE (70 stundas).....	24
Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni	30
Mācību satura apguvei izmantojamie mācību līdzekļi un metodes	34
Mācību metodes.....	36

Ievads

Mācību programmas paraugs ir veidots saskaņā ar *Pamatizglītības standarta ģeogrāfijā* noteikto obligāto mācību saturu un prasībām tā apguvei.

Satura apguves secība 7., 8. un 9. klasei ir sakārtota, ņemot vērā to, ka skolēni no 1. līdz 6. klasei ir apguvuši dabaszinības un sociālās zinības, ir ieguvuši priekšstatus un pamatzināšanas par notiekošajiem dabas un sociālajiem procesiem, parādībām uz Zemes kopumā un tuvākajā apkārtnē.

Mācību programmas paraugs veidots, ņemot vērā to, ka ģeogrāfijas mācību satura apguvei 7., 8. un 9. klasē paredzētas 2 mācību stundas nedēļā jeb 70 mācību stundas gadā.

Ģeogrāfijas mācību satura apguvē ievērojams laiks atvēlēts praktiskajai un pētnieciskajai darbībai; novērojumiem dabā, dažādiem praktiskiem darbiem, eksperimentiem, projektiem.

Programmas mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks plānots, balstoties uz standartā noteikto obligāto saturu un pamatprasībām tā apguvei. Paredzamo rezultātu iedalījumā **zilā krāsā** atzīmētas standartā noteiktās un mācību procesā sasniegtās zināšanas, praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes, bet **slīprakstā** – attieksmes, kas veidojas mācību procesā.

Mācību satura apguvei ir izveidots mācību metožu uzskaitījums, to skaidrojums un doti konkrēti piemēri.

Skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanai ir raksturotas vērtēšanas formas pēc vietas mācību procesā, pēc mērķa, vērtējuma atspoguļošanas kārtība un vērtēšanas metodiskie paņēmieni ar piemēriem ģeogrāfijas zināšanu, prasmju vērtēšanai.

Mācību saturs saskaņots ar ģeogrāfijai tuvu mācību priekšmetu (bioloģija, vēsture, sociālās zinības u. c.) mācību saturu un tā apguves secību.

7. klasē mācību saturs ir sakārtots tā, lai skolēni iegūtu izpratni par Zemes dabas ģeogrāfisko ainavu daudzveidību un to veidošanās likumsakarībām, par kontinentu veidošanās pieņēmumiem, par Zemes reljefa formām kontinentos. Skolēni mācību procesā iegūst izpratni par klimata veidošanās likumsakarībām dažādās zemeslodes vietās – lielajās sauszemes daļās kontinentos, pasaules daļās – Āfrikā, Austrālijā, Antarktīdā, Amerikā un Pasaules okeānā.

Skolēni mācās izprast iedzīvotāju dzīvesveidu, saimniecisko darbību ne tikai tālās zemēs, bet salīdzināt tās ar mūsu valstī notiekošajiem procesiem. Vienlaicīgi tiek pilnveidotas prasmes strādāt ar dažāda satura kartēm, shēmām, diagrammām.

8. klasē mācību satura sakārtojums ļauj skolēniem gūt izpratni par Eirāzijas kontinenta pasaules daļu – Āzijas un Eiropas – dabas ģeogrāfijas savdabību. Skolēni uzzina par atsevišķu valstu dabas resursiem un to izmantošanu dažādās saimniecības nozarēs, par cilvēku un dabas vides mijiedarbībā radītajām problēmām. Mācību stundu skaits ir plānots Āzijas un Eiropas ģeogrāfijas vispārīgajai daļai un atsevišķu reģionu, valstu ģeogrāfijai. Konkrētu valstu ģeogrāfijas satura apguvei skolotājs pats var izvēlēties valstis un atbilstoši tām plānot nepieciešamo mācību stundu skaitu.

9. klasē tematu sakārtojums dod iespēju skolēniem mācīties un izprast Latvijas ģeogrāfiju salīdzinājumā ar pārējām Baltijas jūras baseina valstīm.

Mācību programmā tēmas sakārtotas šādā secībā: Latvijas iedzīvotāju un apdzīvojuma ģeogrāfija, Latvijas dabas sistēmu un procesu ģeogrāfija, Latvijas saimniecības ģeogrāfija. Plānots ir arī laiks sava novada, pilsētas, pagasta ģeogrāfijas daudzpusīgai apguvei.

Lai apgūtu programmas paraugā plānoto mācību saturu un sasniegtu paredzamos rezultātus, ieteicams izmantot to mācību literatūru, kura ietverta IZM Izglītības satura un eksaminācijas centra izdevumā "Ieteicamā mācību literatūra Vispārējās izglītības iestādēm" no 2000. gada. Programmas beigās ir uzskaitīti arī pārējie mācību līdzekļi (sienas kartes, atlanti, videofilmas, plakāti u. c.), kuri nepieciešami mācību satura apguvei ģeogrāfijā.

Mācību priekšmeta mērķis

Pilnveidot skolēnu izpratni par dabas un sociālo procesu daudzveidību pasaulē, to veidošanās un attīstības ģeogrāfiskajām likumsakarībām, lai apzinātos atbildību par dabas resursu ierobežotību un cilvēku saimnieciskās darbības izraisītajām sekām.

Mācību priekšmeta uzdevumi

Radīt skolēnam iespēju:

- pilnveidot zināšanas un izpratni par daudzveidīgiem Zemes dabas procesiem, parādībām un to veidošanās ģeogrāfiskajām likumsakarībām;
- apgūt un izprast sociālo un ekonomisko procesu veidošanās likumsakarības dažādos pasaules reģionos un valstīs;
- apgūt un pilnveidot praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes ģeogrāfijā;
- apzināties un izprast cilvēku saimnieciskās darbības radītās problēmas vietējā, reģionālā un globālā mērogā.

Mācību saturs

1. Zināšanas un izpratne par Zemes dabas sistēmām, dabas procesiem un parādībām

Mācību priekšmeta obligātais saturs	7. klase	8. klase	9. klase
1.1. Zeme –Saules sistēmas planēta. Zemes izcelšanās un veidošanās.	Teorijas (hipotēzes) par Zemes rašanos. Zemeslodes uzbūve. Zemes garozas uzbūve. Sauszeme un Pasaules okeāns.	Zemes ģeoloģiskais laiks. Hipotēzes par dzīvības attīstību uz Zemes. Zemes kustība ap Sauli diennakts un gada laikā Ziemeļu puslodē. Zemeslodes iedalījums laika joslās.	Latvijas ģeogrāfiskais stāvoklis. Latvijas teritorijas ģeoloģiskā veidošanās un attīstība. Laika josla Latvijas teritorijā un Austrumeiropas laiks.
1.2. Zemes litosfēra un reljefs.	Hipotēzes (teorijas) par kontinentu izveidošanos un pārvietošanos. Litosfēras plātnes un tajās notiekošie procesi un parādības. Āfrikas, Austrālijas, Amerikas reljefa veidošanās un pārveidošanās. Kontinentu reljefa vispārīgās īpatnības un reljefa formu ģeogrāfiskais izvietojums.	Reljefa formu veidošanās un daudzveidība Āzijā un Eiropā. Vulkānisma un zemestrīču rajoni Āzijā un Eiropā. Reljefa pārveidošanās dabas apstākļu un cilvēku darbības rezultātā.	Ledāju un apledošanas loma Latvijas reljefa veidošanā. Mūsdienu ģeoloģiskie procesi un reljefa veidošanās. Latvijas reljefa pamatformas un teritoriālais izvietojums.
1.3. Zemes hidrosfēra.	Āfrikas, Austrālijas, Amerikas iekšējie ūdeņi. Upju ūdensguve (pieplūde) un režīms. Ezeru daudzveidība. Ūdens nozīme dabas aprites procesos. Dabas parādības pasaules okeānos, jūrās. Kontinentālie ledāji.	Ziemeļu Ledus okeāna baseina upes. Klusā okeāna baseina upes. Indijas okeāna baseina upes. Atlantijas okeāna baseina upes. Beznoteces baseina teritoriālais izvietojums Āzijā. Ezeru daudzveidība Āzijā un Eiropā. Daudzgadīgais sasalums. Šļūdoņi un kalnu ledāji.	Baltijas jūra un jūras līči. Pazemes ūdeņi. Avoti. Latvijas upes, upju baseini. Ezeru veidi un reģionālais izvietojums. Ūdens piesārņojuma cēloņi un sekas.
1.4. Zemes atmosfēra. Zemeslodes klimats.	Gaisa temperatūras, nokrišņu teritoriālais sadalījums Āfrikā, Austrālijā, Amerikā, Antarktīdā. Gaisa plūsmu īpašības un valdošie vēji. Klimata veidošanos ietekmējošie faktori. Klimata joslas.	Klimata joslas, to raksturīgākās pazīmes Āzijā, Eiropā. Ciklonu, anticiklonu, musonu, pasātu veidošanās īpatnības un darbības rajoni. Klimata ietekme dažādu saimniecības veidu attīstībā.	Latvijas klimats; klimatu veidojošie elementi. Klimata reģionālās atšķirības pa gadalaikiem. Klimata izmaiņas un to ietekmējošie faktori.

Mācību priekšmeta obligātais saturs	7. klase	8. klase	9. klase
	Dabas procesi un parādības atmosfērā. Klimata ietekme uz cilvēku dzīvi un saimniecisko darbību.	Gaisa piesārņojuma cēloņi un sekas.	Klimata ietekme uz saimnieciskās darbības veidiem.
1.5. Dabas ģeogrāfiskās ainavas pasaules daļās.	Dabas ģeogrāfisko ainavu (dabas zonu) izvietojuma ģeogrāfiskās likumsakarības un augu, dzīvnieku daudzveidība Āfrikā, Austrālijā, Amerikā un Antarktīdā. Vertikālā zonalitāte Kilimandžāro, Andu kalnos.	Dabas ģeogrāfiskās ainavas (dabas zonas) Āzijā un Eiropā, to veidošanās likumsakarības un veidojošie komponenti. Vertikālā zonalitāte Himalajos, Pamirā, Urālos, Alpos.	Latvijas dabas ainavu daudzveidība (meži, purvi, senlejas, pauguraines u. c.). Dabas ainavu reģionālās atšķirības.

2. Izpratne par sociālo un ekonomisko procesu veidošanos un attīstību pasaules daļās

Mācību priekšmeta obligātais saturs	7. klase	8. klase	9. klase
2.1. Iedzīvotāji un iedzīvotāju teritoriālais izvietojums pasaules daļās.	Pamatiedzīvotāji Āfrikā, Austrālijā un Okeānijā, Amerikā. Ģeogrāfiskie atklājumi. Ieceļotāji, pētnieki. Kontinenta, pasaules daļas apdzīvojuma īpatnības.	Iedzīvotāju migrācija Āzijā, Eiropā. Lielākās (pēc iedzīvotāju skaita) tautas Āzijā, Eiropā. Mazākumtautības, minoritātes.	Latvijas iedzīvotāji. Iedzīvotāju dabiskā kustība. Iedzīvotāju migrācija. Latvijas apdzīvojums (lauku apdzīvojuma veidi, pilsētas).
2.2. Iedzīvotāju dzīves vide, etnogrāfiskās īpatnības.	Iedzīvotāju dzīves veidu daudzveidība. Daudzveidīgas tradīcijas.	Ievērojamākie kultūrvēsturiskie objekti Āzijas, Eiropas valstīs. Nacionālās tradīcijas un to daudzveidība.	Iedzīvotāju nacionālais sastāvs. Kultūrvēsturiskie novadi. Administratīvā reforma.
2.3. Dabas resursi un saimnieciskā darbība.	Dabas resursi Āfrikā, Austrālijā un Okeānijā, Amerikā, Antarktīdā. Iedzīvotāju nodarbošanās veidi.	Dabas resursi Āzijā, Eiropā. Iedzīvotāju saimnieciskās darbības veidu ietekme uz dabu.	Latvijas dabas resursu struktūra, ģeogrāfiskais izvietojums. Latvijas saimniecības nozaru ģeogrāfisks raksturojums. Latvijas reģioni un novadi.

3. Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes ģeogrāfijā

Mācību priekšmeta obligātais saturs	7. klase	8. klase	9. klase
3.1. Ģeogrāfiska satura informācijas ieguve.	Pilnveidot prasmes iegūt ģeogrāfiska satura informāciju no dažādiem informācijas avotiem (mācību literatūras, kartēm, skaidrojošajām vārdnīcām u. c.).	Mācīties atrast, atlasīt, sakārtot nepieciešamo informāciju. Mācīties izvērtēt tās ticamību un derīgumu.	Pilnveidot prasmi patstāvīgi iegūt informāciju no plašsaziņas līdzekļiem.
3.2. Praktiskās un pētnieciskās darbības plānošana.	Mācīties plānot darba laiku un gaitu praktiskajam un pētnieciskajam darbam.	Mācīties izpildīt praktiskajam, pētnieciskajam darbam izvirzītos nosacījumus.	Pilnveidot prasmes plānot darbu patstāvīgi un izvēlēties nepieciešamos darba paņēmienus.
3.3. Praktiskā un pētnieciskā darbība.	Mācīties izprast kartes leģendas apzīmējumus un to lietojumu, dažādu dabas procesu un sociālo procesu kartogrāfisko attēlojumu. Mācīties veidot ģeogrāfisku aprakstu par kādu dabas objektu. Mācīties noteikt ģeogrāfiskās koordinātas un aprēķināt attālumus, izmantojot mērogu.	Pilnveidot prasmi lasīt informāciju tabulās, diagrammās un patstāvīgi orientēties dažādos kartogrāfiskos apzīmējumos. Pilnveidot prasmi patstāvīgi noteikt ģeogrāfiskās koordinātas un aprēķināt attālumus, izmantojot kartes mērogu.	Lasīt un salīdzināt kartogrāfiskos apzīmējumus dažāda satura kartēs. Veidot aprakstus, lietojot ģeogrāfisko terminoloģiju. Patstāvīgi veidot dažādas diagrammas.
3.4. Iegūtās informācijas apstrāde un analīze.	Pilnveidot prasmes iegūtās informācijas sakārtošanai tabulās, shēmās.	Mācīties veidot strukturētu aprakstu par valsti, ģeogrāfiskiem objektiem, izmantojot dažādus informācijas avotus.	Izveidot un pilnveidot dažādas shēmas, dažāda apjoma tabulas, diagrammas, papildinot aprakstu. Mācīties lietot audiovizuālos līdzekļus. Veidot attēlu kolekcijas.
3.5. Praktiskā darba, pētījuma rezultātu novērtēšana un prezentēšana.	Pilnveidot prasmes veikt darbu kārtīgi, veidot saprotamus aprakstus, pareizi uzrakstīt ģeogrāfiskos nosaukumus.	Mācīties pamatot savu viedokli, uz klausot un respektējot arī citu domas. Mācīties objektīvi novērtēt savu un pārējo darbu.	Mācīties salīdzināt iegūtos datus ar informāciju citos avotos, objektīvi novērtēt savu darbu un citu paveikto.

4. Izpratne par cilvēku saimnieciskās darbības rezultātu radītajām pārmaiņām dabā

Mācību priekšmeta obligātais saturs	7. klase	8. klase	9. klase
4.1. Ģeogrāfijas nozīme dabas, sociālo un ekonomisko procesu izpētē.	A. Humbolta pētījumi par dabas ģeogrāfiskajām ainavām Amerikā. Mūsdienu pētījumi Antarktīdā.	Āzijas teritoriju izpēte vēsturiskā skatījumā un mūsdienu pētnieku un ekspedīciju paveiktais.	Baltijas valstu ģeogrāfu pētījumi. Latvijas dabas vides, sociālās vides pētījumi.
4.2. Cilvēku saimnieciskās darbības radītās vietējās, reģionālās un globālās problēmas.	Āfrikas, Amazones lietus mežu teritoriju samazināšanās radītās problēmas. Ūdens problēmas Austrālijā. Klimata pasiltināšanās un Antarktīdas ledāji.	Ārāla jūras un tās apkārtējās vides problēmas. Piesārņotākie rajoni Eiropā un “skābā lietus” ietekme Skandināvijas valstīs. Sauszemes un okeānu piekrastes joslas piesārņojuma avoti.	Dabas aizsargājamās teritorijas (rezervāti, nacionālie parki, dabas parki, liegumi) Latvijā, novadā, rajonā, pagastā.
4.3. Aizsargājamās dabas teritorijas – dabas ekosistēmu saglabāšanas veids.	Dabas aizsargājamās teritorijas (rezervāti, nacionālie parki) Āfrikā, Austrālijā. Dienvidamerikā, Ziemeļamerikā.	Rezervāti, nacionālie parki Āzijā, Eiropā. Augsnes, mežu resursu atjaunošanas pasākumi.	Baltijas jūras ekoloģiskās problēmas. Latvijas ūdens, gaisa, augsnes piesārņojums.

Mācību satura apguves secība, apguvei paredzētais laiks un sasniedzamais rezultāts

7. KLASE (70 stundas)

Zināšanas un izpratne par Zemes dabas sistēmām, dabas procesiem un parādībām

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Zeme – Saules sistēmas planēta (10 stundas)</p> <p>Zemeslodes uzbūve. Sauszeme un Pasaules okeāns. Zemes garoza uzbūve. Litofēras plātnes. Zemes reljefa galvenās formas. Gaisa masu cirkulācija uz zemeslodes. Valdošie vēji. Klimata joslas uz zemeslodes. Ģeogrāfiskās dabas ainavas (dabas zonas).</p>	<p>Zina, kas ir kontinenti, kas ir pasaules daļas. Mācās izprast kontinentu veidošanās hipotēzes. Zina, kas ir Zemes garozas relatīvi stabilās daļas (platformas), relatīvi kustīgās daļas. Izprot reljefa veidošanos un pārveidošanos dažādu dabas procesu ietekmē. Zina, kas ir klimata veidotājfaktori, galvenās un pārejas klimata joslas. Zina, kādā klimata joslā atrodas Latvijas teritorija. Izprot, kāda ir klimata ietekme uz cilvēku dzīves apstākļiem dažādās pasaules daļās. Izprot ģeogrāfisko dabas ainavu (dabas zonu) izvietojuma likumsakarības un to ietekmējošos faktoros.</p>	<p>Mācās analizēt apļa diagrammās attēlotās Pasaules okeāna un sauszemes attiecības, kontinentu un okeānu platību attiecības. Raksturo Zemes garozas uzbūvi kontinentos, zem okeāna un nosaka kopējo un atšķirīgo. Raksturo procesus, kas nosaka reljefa veidošanos un pārveidošanos vēja, ūdens, temperatūras svārstību rezultātā, izmantojot attēlus vai zīmējumus. Mācās veidot aprakstu par attēlā redzamās dabas parādības izraisītajām sekām. Nosaka kartē, uz kādas Zemes garozas daļas atrodas Latvijas teritorija. Mācās analizēt klimatogrammās attēlotos rādītājus un iegūt informāciju no shēmām par klimatu veidojošiem faktoriem dažādos zemeslodes reģionos. Prot noteikt dabas ainavu ģeogrāfisko izvietojumu pasaules daļās, izmantojot apzīmējumus kartē.</p>
<p>Āfrikas dabas procesu un parādību ģeogrāfija (10 stundas)</p>	<p>Mācās kartē sameklēt un parādīt Āfrikas kontinentam piederošās salas, jūras, līčus, šaurumus.</p>	<p>Mācās noteikt ģeogrāfiskās koordinātas Āfrikas kontinenta galējiem Z, A, D, R punktiem.</p>

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Āfrika – kontinents, pasaules daļa. Āfrikas reljefs, derīgie izrakšņi. Āfrika – karstākais kontinents. Klimata veidotājfaktori. Gaisa temperatūras un nokrišņu sadalījums. Klimata joslas un to raksturīgās pazīmes. Āfrikas iekšējie ūdeņi. Upes. Upju ūdensguves avoti un režīms. Ezeri, pazemes ūdeņi. Āfrikas ģeogrāfisko ainavu (dabas zonu) izvietojuma likumsakarības.</p>	<p>Mācās izprast kontinenta reljefa veidošanās īpatnības. Zina, kādas gaisa masas ietekmē klimata veidošanos noteiktā Āfrikas teritorijā. Prot kartē parādīt Āfrikas lielākās upes, ezerus, ūdenskritumus, upju sausgultnes. Izprot upju un ezeru nozīmi cilvēku dzīvē un saimniecībā. Mācās izprast dabas zonu izvietojuma ģeogrāfiskās likumsakarības. Mācās izprast, kā veidojas dabas parādības (samums, mirāžas u. c.). Zina, kas ir rezervāts un kas ir nacionālais parks, un izprot to nozīmi dabas daudzveidības saglabāšanā.</p>	<p>Mācās kartē noteikt kontinenta ģeogrāfisko izvietojumu un raksturot krasta līnijas apveidus. Klimata kartē nosaka gaisa temperatūras un nokrišņu sadalījuma galvenās likumsakarības dažādos Āfrikas apgabalos. Izmantojot karti, nosaka minimālās un maksimālās gaisa temperatūras. Mācās salīdzināt upes pēc ūdensguves režīma. Raksturo beznoteces un noteces ezerus, minot piemērus. Mācās veidot aprakstu par ezeru vai upi (pēc izvēles). Vērtē ūdens nozīmi cilvēku un citu dzīvo būtņu procesos un atbilstoši rīkojas. Raksturo tuksnešu aizņemtās teritorijas un tuksnešu veidus (akmens, smilšu, māla) pēc to raksturīgākajām pazīmēm. Vērtē ekvatoriālo (tropisko) mežu izplatību un apzinās to nozīmi Āfrikas dabas procesu aprītē un cilvēku dzīvē.</p>

Izpratne par sociālo un ekonomisko procesu veidošanos un attīstību

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Āfrikas iedzīvotāji un saimnieciskā darbība (6 stundas) Āfrikas iedzīvotāji, to skaits un izvietojums. Kontinenta apdzīvojums pirms</p>	<p>Zina par pētniekiem un ceļotājiem, kuri ir atklājuši kontinenta dabas objektus un veikuši atsevišķu teritoriju izpēti. Izprot pētnieku un ceļotāju ietekmi uz iedzīvotāju dzīvesveidu.</p>	<p>Mācās izmantot kartes leģendu, lai noteiktu kontinenta apdzīvojumu. Prot kartē sameklēt ģeogrāfiskos objektus, kuri nosaukti to atklājēju un pētnieku vārdos. Iegūst un apkopo informāciju par Āfrikas tautu dzīvesveidu</p>

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>eiropiešu ierašanās. Eiropiešu atklājumi. Iedzīvotāji (pastāvīgie iedzīvotāji, ieceļotāji). Tautas, kas dzīvo Āfrikā, to etnogrāfiskās pazīmes. Āfrikas valstu ģeogrāfija (Ēģipte, Etiopija, DĀR, Kenija, Nigērija u. c.).</p>	<p>Izprot un lieto jēdzienus (Sāhela zona, oāze), min piemērus.</p>	<p>no dažādiem informācijas avotiem. Kartē, izmantojot tās leģendu, nosaka lielāko Āfrikas tautu apdzīvotās teritorijas. Mācās kartē noteikt un raksturot kādas valsts ģeogrāfisko stāvokli. Vāc un apkopo informāciju par kādu Āfrikas valsti (pēc izvēles) un stāsta par paveikto pārējiem.</p>

Zināšanas un izpratne par Zemes dabas sistēmām, dabas procesiem un parādībām

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Dabas procesi un parādības Austrālijā un Okeānijā (4 stundas) Austrālija un Okeānija – pasaules daļa Dienvidu puslodē. Austrālijas atklāšana un izpēte. Salu veidošanās. Salu arhipelāgi. Austrālijas reljefs un dabas resursi: derīgie izrakteņi, ūdens resursi. Austrālijas kontinenta klimats, klimata joslu raksturojums. Austrālijas dabas ainavas un tās veidojošie elementi.</p>	<p>Zina par gadalaiku maiņu Dienvidu puslodē un Ziemeļu puslodē. Izprot Lielā barjerriža veidošanos un parāda to kartē. Izprot koraļļu salu, vulkāniskas izcelsmes salu, atola veidošanos un kartē rāda to ģeogrāfisko novietojumu. Zina, kas ir Eiersa klints (Uluru) un kāda ir tās nozīme aborigēnu dzīvē. Zina, kas ir lielais Artēziskais baseins un kāds ir tā ģeogrāfiskais novietojums. Zina un nosauc augu un dzīvnieku raksturīgākās pazīmes.</p>	<p>Raksturo Austrālijas krastu līniju, salīdzinot ar Āfrikas kontinentu. Kartē mācās noteikt laika joslu Austrālijas kontinentam. Prot kartē parādīt ģeogrāfiskos nosaukumus, kam doti atklājēju un pētnieku vārdi (Tasmānijas s., Kostjuško k., Kuka k., Darvina pilsēta u. c.). Raksturo un salīdzina Jaunzēlandes un Jaungvinejas salu dabas apstākļus. Izmantojot dažādu informāciju (apraksti, zīmējumi, fotoattēli), raksturo kontinenta augu un dzīvnieku savdabību un novērtē to nozīmi dabas daudzveidības saglabāšanā.</p>

Izpratne par sociālo un ekonomisko procesu veidošanos un attīstību

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Iedzīvotāji un saimnieciskā darbība Austrālijā, Okeānijā (4 stundas)</p> <p>Austrālijas iedzīvotāji: pamatiedzīvotāji, ieceļotāji. Austrālijas Savienība. Pilsētas. Iedzīvotāju nodarbošanās. Jaunzēlande: daba, iedzīvotāji un saimnieciskā darbība.</p>	<p>Zina, kas ir pamatiedzīvotāji (aborigēni, papuasi, maori), un izprot šo iedzīvotāju dzīvesveida īpatnības.</p> <p>Zina, kādi ir salu iedzīvotāju nodarbošanās veidi.</p>	<p>Izmantojot karti, raksturo derīgo izrakteņu izvietojumu un nozīmi Austrālijas valsts ekonomikā (dzelzs rūdas, zelta, akmeņogļu, urāna rūdas atradnes).</p> <p>Apkopo un sakārto informāciju par Austrāliju un Okeāniju, par Jauzēlandi.</p>

Zināšanas un izpratne par Zemes dabas sistēmām, dabas procesiem un parādībām

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Dabas procesi un dabas parādības Antarktīdā (5 stundas)</p> <p>Ģeogrāfiskais stāvoklis. Zemeslodes aukstākais kontinents. Kontinenta atklāšana, Dienvidpola sasniegšana. Antarktīdas daba, klimats, savdabīgā dzīvnieku valsts. Mūsdienu pētījumi Antarktīdā un to nozīme. Globālā sasilšana un tās ietekme Antarktīdā.</p>	<p>Izprot un lieto jēdzienus: Arktika, Antarktika un Antarktīda, Antarktīdas oāze, Antarktīdas ledāji.</p> <p>Zina, ka Antarktīdas kontinentu klāj kontinentāls ledājs un tur pastāvīgi nedzīvo cilvēki.</p> <p>Izprot ka šajā kontinenta nav pastāvīgo iedzīvotāju.</p> <p>Izprot, kāpēc Antarktīdā valda bargāks klimats nekā Arktikā.</p>	<p>Skaidro aisbergu veidošanos un to bīstamību kuģiem, minot piemērus.</p> <p>Kontūrkartē iezīmē Dienvidpola atklājēju ceļus. Vērtē Dienvidpola atklājēja R. Amundsena veiksmi un saskata R. Skota ekspedīcijas traģēdijas cēloņus.</p> <p>Prot pastāstīt par dzīvnieku pielāgošanos dabas videi, minot piemērus.</p> <p>Raksturo "ozona cauruma" ģeogrāfisko izplatību, izmantojot kartoshēmu.</p> <p>Iegūst informāciju par zinātnieku veikto darbu Antarktīdas izpētē un apzinās tā nozīmi mūsdienās ģeogrāfiskajos pētījumos un atklājumos.</p>

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Amerika – pasaules daļa Rietumpuslodē (2 stundas)</p> <p>Amerikas ģeogrāfiskais stāvoklis. Ziemeļamerika, Centrālamerika, Dienvidamerika.</p> <p>Lielie ģeogrāfiskie atklājumi, senās civilizācijas.</p>	<p>Zina un kartē rāda robežšķirtnes starp kontinentiem; okeānus, jūras, kuru ūdeņi apskalo kontinentu krastus.</p> <p>Zina par Amerikas pamatiedzīvotājiem – indiāņiem – un izprot iedzīvotāju tradīcijas.</p>	<p>Mācās salīdzināt Ziemeļamerikas un Dienvidamerikas kontinentu platību un iedzīvotāju skaitu ar citiem kontinentiem; nosaka, kas ir kopējs, kas atšķirīgs.</p>
<p>Dienvidamerikas kontinenta dabas ģeogrāfiskās ainavas (6 stundas)</p> <p>Dienvidamerikas reljefs. Vulkānisma un zemestrīču procesi. Andu kalnu raksturojums. Vertikālā zonalitāte kalnos. Dienvidamerikas klimata daudzveidība. Dienvidamerikas upes un ezeri. To nozīme cilvēku dzīvē. Dabas ainavas un to izvietojuma likumsakarības. Dabas vides pārmaiņas cilvēku saimnieciskās darbības rezultātā.</p>	<p>Zina un kartē rāda lielākās Dienvidamerikas plakankalnes, zemienes, kalnus, upes, ezerus, augstākos ūdenskritumus, tuksnešus.</p> <p>Izprot vertikālās zonalitātes savdabību Andos.</p> <p>Zina par vides problēmām Dienvidamerikas kontinentā un min piemērus.</p> <p>Izprot augu un dzīvnieku pielāgošanās dabas apstākļiem būtību.</p>	<p>Kontūrkartē iezīmē un atzīmē reljefa vienības, derīgo izrakteņu atradnes un nosaka to izmantošanas iespējas.</p> <p>Zīmējumā parāda vertikālo zonalitāti Andu kalnos un uzraksta secinājumus.</p> <p>Klimata kartē mācās izskaidrot nokrišņu nevienmērīgā sadalījuma iemeslus.</p> <p>Skaidro klimata ietekmi uz cilvēku dzīvi un saimniecisko darbību.</p> <p>Veido aprakstu par ūdeņiem bagātāko upi Amazoni, raksturojot notiekošās dabas parādības un dabas apstākļus.</p> <p>Raksturo ekvatoriālos mežus Dienvidamerikā un vērtē to nozīmi dabas procesa apritē, minot piemērus.</p>

Izpratne par sociālo un ekonomisko procesu veidošanos un attīstību

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Iedzīvotāji un saimnieciskā darbība Dienvidamerikas kontinentā (6 stundas)</p> <p>Dienvidamerikas iedzīvotāji.</p>	<p>Zina par Dienvidamerikas iedzīvotāju sastāvu (mulati, metisi, kreoli, sambu) un tā veidošanās īpatnībām.</p> <p>Dienvidamerikas pamatiedzīvotāju apdzīvotās teritorijas.</p>	<p>Kartē nosaka pēc teritorijas un iedzīvotāju skaita lielākās valstis un raksturo iedzīvotāju izvietojumu kontinentā.</p> <p>Mācās apkopot tabulā informāciju par Dienvidamerikas valstu eksporta produkcijas veidiem.</p>

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Pamatiedzīvotāji – indiāņi – un ieceļotāji no citiem kontinentiem. Iedzīvotāju izvietojums kontinentā, apdzīvojuma īpatnības. Dienvidamerikas lielākās valstis, pilsētas (Brazīlija, Argentīna, Venecuēla u. c.). Iedzīvotāju saimnieciskā darbība.</p>	<p>Izprot iedzīvotāju pārvietošanās (migrācija) no laukiem uz pilsētām radītās problēmas.</p>	<p>Prot patstāvīgi veidot aprakstu par kādu (pēc izvēles) Dienvidamerikas valsti un stāstīt par veikto darbu citiem.</p>

Zināšanas un izpratne par Zemes dabas sistēmām, dabas procesiem un parādībām

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Ziemeļamerikas kontinenta dabas vides procesi un parādības (6 stundas)</p> <p>Ziemeļamerikas kontinenta ģeogrāfiskais stāvoklis. Lielākās reljefa formas un to ģeogrāfiskais izvietojums, vulkānu un zemestrīču darbības rajoni. Ziemeļamerikas kontinenta klimatu veidojošie faktori; gaisa temperatūras un nokrišņu sadalījums. Ziemeļamerikas upes un ezeri. Iekšzemes ūdensceļi. Dabas ainavas un to ģeogrāfiskais izvietojums.</p>	<p>Zina un kartē rāda lielākās kalnu sistēmas un to augstākās virsotnes, zemienes, līdzenumus, kalnienes.</p> <p>Izprot atsevišķu reljefa vienību veidošanās īpatnības; Lielais Kolorādo kanjons u. c.</p> <p>Zina par derīgo izrakteņu veidiem un nosaka to ģeogrāfisko izvietojumu.</p> <p>Zina, kādas ir valdošās gaisa masas, un izprot to ietekmi uz klimatu.</p> <p>Zina, kas ir virpuļviesulis (smerčs), tornado un kādas ir tā radītās sekas dabā un cilvēku dzīvē.</p> <p>Izprot Lielo ezeru nozīmi saimnieciskajā darbībā.</p> <p>Zina, ka Jeloustonas nacionālais parks ir vecākais nacionālais parks pasaulē.</p>	<p>Raksturo Ziemeļamerikas kontinenta ģeogrāfisko izvietojumu, krastu līniju salīdzinot ar Dienvidamerikas kontinentu (kopīgs, atšķirīgs).</p> <p>Salīdzina un raksturo Ziemeļamerikas austrumdaļas un rietumdaļas reljefu saistībā ar ģeoloģisko uzbūvi.</p> <p>Raksturo Kordiljeru kalnu sistēmu, izmantojot fizioģeogrāfisko karti un tās leģendu.</p> <p>Analizē un salīdzina dažādu Ziemeļamerikas apgabalu klimatogrammas.</p> <p>Prot pastāstīt par upju un ezeru izmantošanas problēmām, minot piemērus.</p> <p>Prot patstāvīgi sakārtot informāciju par Ziemeļamerikas upēm tabulā, izmantojot atlantu, aprakstus u. c.</p> <p>Apzinās dabas aizsargājamo teritoriju nepieciešamību un to nozīmi kontinentā, analizējot dažādas dabas vidē notiekošās problēmas.</p>

Izpratne par sociālo un ekonomisko procesu veidošanos un attīstību

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Iedzīvotāji un saimnieciskā darbība Ziemeļamerikas kontinentā (6 stundas)</p> <p>Ziemeļamerikas iedzīvotāji un valstis.</p> <p>Amerikas Savienotās Valstis (ASV). Ģeogrāfiskais stāvoklis.</p> <p>Ievērojamākie dabas objekti valsts teritorijā.</p> <p>Kanāda – valsts Ziemeļamerikā. Ģeogrāfiskais stāvoklis un dabas apstākļi. Dabas resursi.</p> <p>Meksika – dabas daudzveidības zeme, seno acteku zeme.</p> <p>Centrālamerika un Karību jūras salu valstis.</p>	<p>Izprot iedzīvotāju nevienmērīgu izvietojumu veicinošos faktorus.</p> <p>Zina, kas ir indiāņu rezervāti.</p> <p>Zina, kas ir valsts galvaspilsēta un citas lielākās pilsētas.</p> <p>Zina, kādi ir interesantākie un ievērojamākie dabas objekti Kanādā, ASV, un rāda tos kartē.</p> <p>Zina par Mehiko un citu lielo pilsētu ekoloģiskajām problēmām.</p>	<p>Prot kartē parādīt Ziemeļamerikas valstu teritorijas.</p> <p>Pēc tabulas atlantā salīdzina Kanādas un ASV ģeogrāfisko stāvokli un teritoriju lielumu.</p> <p>Prot noteikt kartē iedzīvotāju nevienmērīgo izvietojumu un pamato to.</p> <p>Prot pēc dotās struktūras sakārtot informāciju tabulā par lielākajām Ziemeļamerikas valstīm.</p> <p>Veido aprakstu par ievērojamākajiem dabas objektiem un kultūrvēsturiskajām vietām Ziemeļamerikas kontinentā (pēc izvēles).</p> <p>Kartē nosaka Centrālamerikas valstu ģeogrāfisko novietojumu.</p> <p>Raksturo iedzīvotāju nodarbošanās veidus, izmantojot kartes.</p> <p>Saskata indiāņu tautu kultūras dažādību un apzinās to nozīmi Amerikas tautu kultūrā.</p>

Zināšanas un izpratne par Zemes dabas sistēmām, dabas procesiem un parādībām

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>9. Pasaules okeāns – lielākā pasaules ekosistēma (4 stundas)</p> <p>Pasaules okeāns – Atlantijas okeāns, Klusais okeāns, Indijas okeāns un</p>	<p>Zina, kas ir okeānu daļas.</p> <p>Zina, kas ir sauzemes daļas okeānos</p>	<p>Prot izmantot diagrammas un salīdzināt okeānu un sauszemes daļu teritoriju lielumu uz Zemes.</p> <p>Prot noteikt kartē siltās un aukstās jūras straumes.</p> <p>Mācās raksturot un salīdzināt okeāna zemūdens reljefu,</p>

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Ziemeļu Ledus okeāns. Atlantijas okeāns. Ģeogrāfiskais stāvoklis. Ūdens sāļums un temperatūra. Jūras un līči. Okeāna bagātības. Zivju nozvejas rajoni. Klusais okeāns – pēc platības lielākais okeāns pasaulē. Okeāna dibena reljefs. Dabas parādības – zemestrīces, vulkānu darbība, cunami. Indijas okeāns. Ziemeļu Ledus okeāns. Pasaules okeāna problēmas (piesārņojuma avoti, globālā sasilšana u. c.).</p>	<p>Izprot ūdens kustību okeānos un ūdens procesus piekrastes joslā</p> <p>·</p> <p>Zina, kas ir jūras straumes un kādas ir to īpašības.</p> <p>Zina par Golfa straumes veidošanos, tās kustības virzienu un ietekmi klimata veidošanā.</p>	<p>ūdens temperatūru, sāļumu, izmantojot okeānu kartes.</p> <p>Iegūst informāciju par Pasaules okeāna dabas resursiem un saskata saimnieciskās darbības ietekmē radītās problēmas.</p>

8. KLASE (70 stundas)

Zināšanas un izpratne par Zemes dabas sistēmām, dabas procesiem un parādībām

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Zeme – Saules sistēmas planēta (6 stundas)</p> <p>Zemes kustība ap Sauli diennakts un gada laikā.</p> <p>Laika joslas uz zemeslodes. Griničas meridiāns.</p> <p>Hipotēzes par dzīvības attīstību uz Zemes. Ģeoloģiskais laiks.</p> <p>Eirāzijas kontinenta ģeogrāfiskais stāvoklis. Robežšķirtnes ar pārējiem kontinentiem. Eiropa un Āzija.</p>	<p>Izprot Zemes kustību gada laikā un gadalaiku miju Ziemeļu puslodē.</p> <p>Zina, cik laika joslās sadalīta zemeslode.</p> <p>Izprot litosfēras plātņu kustības būtību Eirāzijas kontinentā.</p> <p>Zina parādīt kartē nosacīti stabilos (platformas) un nestabilos zemes apgabalus Eiropā, Āzijā.</p> <p>Zina nosacītās robežas starp Eiropu un Āziju dažus pieņēmumus.</p>	<p>Izmantojot shēmu, prot skaidrot, kāpēc notiek dienas un nakts maiņa, gadalaiku maiņa Ziemeļu un Dienvidu puslodē.</p> <p>Mācās noteikt kartē vietējo laiku jebkurā vietā uz zemeslodes.</p> <p>Prot patstāvīgi noteikt laika joslu, kurā atrodas Latvijas teritorija, un vietējo laiku.</p> <p>Analizē ģeohronoloģisko tabulu un nosaka laiku, kad ir veidojušies kalni, dažādi derīgie izrakteņi.</p> <p>Analizē un vērtē zinātnieka A. Vēgenera teoriju par kontinentu veidošanos un litosfēras plātņu kustību.</p> <p>Prot patstāvīgi kartē noteikt kontinenta galējo punktu ģeogrāfiskās koordinātas.</p>
<p>Āzijas dabas procesu un parādību ģeogrāfija (16 stundas)</p> <p>Āzijas ģeogrāfiskais stāvoklis.</p> <p>Krastu līnijas raksturojums: jūras, līči, šaurumi.</p> <p>Āzijai “piederošās” salas, pussalas.</p> <p>Āzijas kontinenta ģeoloģiskā uzbūve, reljefs. Vulkānisma un zemestrīču rajoni.</p> <p>Derīgie izrakteņi, to atradnes, izmantošana saimniecībā.</p> <p>Āzijas klimats. Gaisa cirkulācija un</p>	<p>Zina un prot parādīt kartē Ziemeļu Ledus okeāna, Klusā okeāna, Indijas okeāna jūras, līčus, salas, pussalas pie Āzijas krastiem.</p> <p>Zina, kas ir paisums un bēgums, un skaidro šīs dabas parādības būtiskās pazīmes.</p> <p>Izprot reljefa pārveidošanos dabas apstākļu un cilvēka darbības ietekmē.</p> <p>Zina un sameklē kartē pasaules nozīmes derīgo izrakteņu (nafta, akmeņogles, gāze) ieguves vietas.</p> <p>Zina, kas ir cikloni, anticikloni, musoni, pali, plūdi, un to</p>	<p>Izmantojot informāciju atlantā, apkopo tabulā raksturīgākās pazīmes jūru un to daļu.</p> <p>Analizē ģeohronoloģiskās tabulas struktūru un nosaka laiku, kad veidojušās Eirāzijas kalnu sistēmas.</p> <p>Izmantojot zemeslodes garozas plātņu shēmu, skaidro vulkānu un zemestrīču ģeogrāfisko izplatību.</p> <p>Raksturo nogulumiežus un magmatiskos iežus pēc to veidošanās apstākļiem un min konkrētus piemērus.</p> <p>Lasa informāciju klimata kartē un skaidro klimata veidošanos ietekmējošos faktorus jebkurā teritorijā.</p>

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>gaisa masu īpašības. Gaisa temperatūras, nokrišņu veidi. Āzijas iekšējie ūdeņi: reljefa ietekme uz upju tecējumu. Upju izmantošana un nozīme cilvēku dzīvē. Ezerdobju veidošanās un ezeru veidi. Pazemes ūdeņi. Ledāji. Āzijas dabas ainavas. Dabas ainavu izvietojuma ģeogrāfiskās likumsakarības. Augstumjoslojums Āzijas kalnos (Pamirs, Himalāji). Dabas aizsargājamās teritorijas.</p>	<p>izplatības reģionus.</p> <p>Sameklē kartē un rāda Āzijas lielākās upes.</p> <p>Zina lielāko, dziļāko ezeru ģeogrāfisko novietojumu.</p> <p>Izprot ezeru izmantošanu un nozīmi cilvēku dzīvē un saimnieciskajā darbībā.</p> <p>Izprot, kā veidojas daudzgadīgais sasulums, ledāji, šļūdoņi.</p> <p>Zina nosaukt nacionālo parku un rezervātu piemērus, rāda tos kartē.</p> <p>Zina par dabas vides problēmām dažādās Āzijas teritorijās.</p>	<p>Zīmē klimatogrammas pēc dotiem statistikas datiem dažādām Āzijas teritorijām un savstarpēji salīdzina tās.</p> <p>Zīmē musonu, ciklonu un anticiklonu shēmas un mācās saskatīt kopējo un atšķirīgo.</p> <p>Kartē sameklē noteces un beznoteces ezerus, sprostezerus, reliktos ezerus, krāteru ezerus, sālsezarus un nosaka to ģeogrāfisko stāvokli.</p> <p>Izmantojot shēmas, raksturo augstumjoslojumu kalnos un salīdzina to dažādās kalnu sistēmās.</p> <p>Analizē, vērtē Arāla jūras aizņemtās teritorijas samazināšanās cēloņus, sekas un apzinās cilvēka saimnieciskās darbības ietekmi uz dabas procesiem.</p> <p>Raksturo ledāju veidošanos kalnos, gaisa spiediena izmaiņas kalnos un izprot alpīnistu rīcību.</p>

Izpratne par sociālo un ekonomisko procesu veidošanos un attīstību Āzijas valstīs

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Iedzīvotāji un saimnieciskā darbība Āzijas valstīs (12 stundas)</p> <p>Āzijas jaunu teritoriju apguve un izpēte. Marko Polo ceļojums DA Āzijā, Ķīnā.</p> <p>Āzijas iedzīvotāji un valstis.</p> <p>Lielākās rases un tautas, kas dzīvo Āzijas reģionos.</p> <p>Iedzīvotāju izvietojums.</p> <p>Nodarbošanās veidi, tradīcijas,</p>	<p>Zina pētnieku un ceļotāju nozīmi Āzijas daļu izpētē.</p> <p>Izprot iedzīvotāju pārvietošanās, ceļošanas iemeslus.</p> <p>Zina mazākumtautības, izzūdošās tautas.</p> <p>Zina, kādi ir savdabīgākie un ievērojamākie dabas un kultūrvēsturiskie objekti Āzijas valstīs.</p> <p>Nosaka kartē valsts teritorijas ģeogrāfisko stāvokli.</p> <p>Zina, ka Ķīna ir lielākā valsts pasaulē pēc tās iedzīvotāju skaita</p>	<p>Izmantojot aprakstu, iezīmē kontūrkartē Marko Polo ceļojuma maršrutu un novērtē viņa iegūto pieredzi.</p> <p>Prot sameklēt kartē ģeogrāfiskos objektus, kuri nosaukti pētnieku, atklājēju vārdos.</p> <p>Nosaka kartē lielāko Āzijas tautu apdzīvotās teritorijas.</p> <p>Prot noteikt kartē blīvi un reti apdzīvotus rajonus un skaidro to cēloņus.</p> <p>Izmantojot attēlus, raksturo mājokļu veidu dažādību Āzijas</p>

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>dzīves vide. Krievijas dabas apstākļi, dabas resursi, saimnieciskā darbība. Krievijas iedzīvotāji. Nacionālais sastāvs, Tradīcijas. Problēmas. Ķīnas ģeogrāfiskais stāvoklis. Dabas apstākļi. Ķīnas iedzīvotāji, teritorijas apdzīvojumus. Pilsētas. Japāna – uzlecošās Saules zeme un augsti attīstīta valsts. DA Āzijas valstis. Dabas apstākļi un iedzīvotāju nodarbošanās. Indija – valsts Indostānas pussalā. DR Āzijas (Tuvo Austrumu) valstis. Ģeogrāfiskais stāvoklis. Dabas apstākļi. Dabas resursi.</p>	<p>Zina, kas ir Tibeta. Izprot Japānas iedzīvotāju dzīves vides īpatnības. Zina par nacionālo tradīciju savdabību Indoķīnas valstīs. Zina par iedzīvotāju iedalījumu kastās un to būtību. Zina par naftas ieguvi Persijas līcī.</p>	<p>teritorijās un to atkarību no dabas apstākļiem, <i>saskata un novērtē to atbilstību cilvēku dzīves videi.</i> Mācās atlasīt informāciju aprakstā par valsti, izdalot galveno un raksturīgāko. Raksturo Krievijas dabas resursu izmantošanu un dabas vides piesārņojumu cilvēku darbības dēļ, minot piemērus. Salīdzina Krievijas teritorijas lielumu un iedzīvotāju skaitu ar pārējām lielākajām pasaules valstīm un, izmantojot karti, raksturo Krievijas iedzīvotāju nacionālo sastāvu. Raksturo Ķīnas iedzīvotāju izvietojumu, sameklē kartē pilsētas un novērtē šo pilsētu ģeogrāfisko stāvokli. Izmantojot kartoshēmu, mācību grāmatā salīdzina Ķīnas teritorijas austrumu un rietumu daļas dabas apstākļus, saimniecisko darbību. Mācās veidot strukturētu aprakstu par Japānu, izmantojot informāciju mācību grāmatā un citos informācijas avotos. Raksturo klimatisko apstākļu ietekmi uz graudaugu kultūru audzēšanu DA Āzijas valstīs. Salīdzinoši raksturo, veidojot tabulu, Taizemi un Indonēziju. Kartē nosaka lielākās (pēc iedzīvotāju skaita) tautas Indijā. Raksturo iedzīvotāju dzīves tradīcijas un salīdzina tās. Spēj novērtēt dabas resursu izmantošanas iespējas saimniecības nozarēs un apzinās to nozīmi.</p>

Zināšanas un izpratne par Zemes dabas sistēmām, dabas procesiem un parādībām

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Eiropas dabas procesu un parādību ģeogrāfija (18 stundas)</p> <p>Eiropa – daļa no Eirāzijas kontinenta. Eiropas ģeogrāfiskais stāvoklis.</p> <p>Ģeoloģiskā uzbūve, reljefs. Zemes garozas vecākie tektoniskie veidojumi Eiropā.</p> <p>Sauszemes garozā notiekošie procesi un parādības.</p> <p>Derīgo izrakteņu ieguves baseini.</p> <p>Naftas un gāzes ieguve Ziemeļjūrā.</p> <p>Eiropas klimats un klimatu veidojošie faktori.</p> <p>Klimata tipi. To raksturojošās pazīmes.</p> <p>Eiropas iekšējie ūdeņi. Upes.</p> <p>Eiropas reģionu lielākās upes un to saimnieciskā nozīme.</p> <p>Ezeri, pazemes ūdeņi, ūdenskritumi.</p> <p>Ezerdobju veidošanās un ezeru ģeogrāfiskā izplatība.</p> <p>Eiropas dabas ģeogrāfisko ainavu veidošanās likumsakarības.</p> <p>Cilvēku saimnieciskā darbības un dabas vides mijiedarbība.</p> <p>Eiropas dabas vides problēmas.</p>	<p>Izprot ledāju nozīmi Eiropas reljefa veidošanā.</p> <p>Zina un kartē rāda Austrumeiropas (Krievijas) platformu, Baltijas jeb Fennoskandijas un Ukrainas kristāliskos vairogus.</p> <p>Zina pieņēmumus par to, kā nosaka Eiropas ģeogrāfisko centru. Kāpēc tie ir vairāki?</p> <p>Zina zemestrīču darbības rajonus, zemestrīču cēloņus un sekas.</p> <p>Zina un kartē sameklē Eiropā darbojošos vulkānus – Etna, Hekla, Vezuvs.</p> <p>Izprot, kāda ir derīgo izrakteņu saimnieciskā nozīme.</p> <p>Izprot Ziemeļatlantijas (Golfa) straumes ietekmi uz Eiropas klimatu.</p> <p>Zina lielākās upes Eiropas daļās.</p> <p>Zina par ezeru veidošanos un min konkrētus piemērus.</p> <p>Zina par ūdens piesārņojuma un apgādes problēmām Eiropas valstīs.</p> <p>Izprot, kā veidojas “skābais lietus”.</p>	<p>Prot salīdzināt Eiropas teritorijas platību ar pārējo kontinentu un pasaules daļu platību, izmantojot dažādus grafiskos materiālus.</p> <p>Prot noteikt Eiropas galējo punktu ģeogrāfiskās koordinātas.</p> <p>Raksturo derīgo izrakteņu ģeogrāfisko izvietojumu un skaidro to veidošanās likumsakarības.</p> <p>Izmantojot ģeohronoloģisko tabulu, nosaka kalnu veidošanās laiku un rāda kalnu sistēmas kartē.</p> <p>Prot raksturot kalnus pēc to veidošanās laika un atsevišķām pazīmēm.</p> <p>Analizē shēmu par geizeru veidošanos un ģeotermālās elektrostacijas darbību (Islande), <i>saskata šāda enerģijas ieguves veida nozīmi dabas vidē.</i></p> <p>Raksturo un salīdzina galvenos klimata veidotājfaktorus Ziemeļeiropā, Austrumeiropā, Dienvideiropā, Rietumeiropā.</p> <p>Prot raksturot un salīdzināt klimatogrammas, nosakot temperatūras un nokrišņu sadalījumu dažādās Eiropas daļās.</p> <p>Prot raksturot klimata ietekmi uz lauksaimniecības nozaru attīstību kalnos un līdzenumos.</p> <p>Izveido aprakstu par upi vai ezeru, kura ūdens resursus kopīgi izmanto vairākas valstis, un nosaka upju nozīmi saimniecības veidu attīstībā.</p>

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
		<p>Kartē sameklē kanālus, kas ir svarīgi lielāko ūdensceļu sistēmā, un novērtē tos.</p> <p>Kartē nosaka Eiropas rajonus ar vislielāko atmosfēras piesārņojumu un analizē tā cēloņus.</p> <p>Izsaka savu viedokli par "skābo nokrišņu" veidošanās rajoniem un šo nokrišņu ietekmi dabas vidē.</p>

Izpratne par sociālo un ekonomisko procesu veidošanos un attīstību Eiropā

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Iedzīvotāji un saimnieciskā darbība Eiropā (16 stundas)</p> <p>Iedzīvotāji un valstis. Iedzīvotāju skaits un tā izmaiņas, iedzīvotāju izvietojums.</p> <p>Eiropas valstu ģeogrāfija. (Valsti ģeogrāfiskajam raksturojumam apskatam katrs skolotājs var izvēlēties pats un atvēlēt arī dažādu mācību stundu skaitu.)</p> <p>Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste.</p> <p>Francija.</p> <p>Vācija.</p> <p>Austrija, Šveice.</p> <p>pēc teritorijas lieluma vismazākās Eiropas valstis.</p> <p>Grieķija.</p> <p>Spānija un Portugāle – divas valstis</p>	<p>Zina, kāds ir Eiropas valstu un iedzīvotāju ģeogrāfisko izvietojums un nosaka to kartē.</p> <p>Izprot un skaidro jēdzienus "Eiropa noveco", iedzīvotāju migrācija, mazākumtauta.</p> <p>Zina, kas ir valsts ģeogrāfiskais stāvoklis un izprot tā ietekmi cilvēku dzīvē un saimnieciskajā darbībā.</p> <p>Nosaka ģeogrāfiskā stāvokļa īpatnības, lielāko pilsētu izvietojumu.</p> <p>Zina par Parīzes ievērojamākajām, tūristu visvairāk apmeklētajām vietām.</p> <p>Rāda kartē Vācijas lielākās pilsētas.</p> <p>Izprot, kas ir t. s. kalnu valstis.</p> <p>Nosauc un kartē rāda Monako, Sanmarīno, Maltu, Andoru, Vatikānu, Gibraltāru.</p> <p>Zina par Vidusjūras reģiona valstu kultūrvēsturiskajām celtnēm.</p>	<p>Prot kartē salīdzināt Eiropas valstis pēc teritorijas lieluma, pēc iedzīvotāju skaita, izmantojot informāciju atlantā.</p> <p>Nosaka mazākumtautas Eiropas valstīs un iedzīvotāju migrācijas plūsmu virzienus, <i>apzinās migrācijas cēloņus.</i></p> <p>Izsaka savu viedokli par mazākumtautu problēmām.</p> <p>Prot salīdzinoši raksturot valstu ģeogrāfisko stāvokli un dabas apstākļus.</p> <p>Darbs ar statistikas materiāliem: salīdzina Eiropas valstis pēc teritorijas lieluma un iedzīvotāju skaita.</p> <p>Analizē shēmu par tuneli zem Lamanša un novērtē tā nozīmi starpkontinentālā transporta attīstībā.</p> <p>Raksturo dabas resursu nozīmi valstu saimniecībā.</p> <p>Analizē kartē ostu pilsētu izvietojumu un izsaka savu viedokli par ostu nozīmi valsts dzīvē.</p> <p>Salīdzina mazo valstu teritorijas un iedzīvotāju skaitu.</p>

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Pireneju pussalā. Itālija. Polija. Baltkrievija. Ukraina un Moldova. Ziemeļeiropas valstis: Islande, Norvēģija, Zviedrija, Dānija, Somija. Baltijas valstis: Lietuva, Igaunija, Latvija. Eiropas Savienība.</p>	<p>Zina Itālijas teritorijā esošo valstu (Sanmarīno, Vatikāns) nosaukumus un nosaka to ģeogrāfisko izvietojumu.</p> <p>Zina, kas ir Belovežas gārša, un kartē rāda tās ģeogrāfisko novietojumu.</p> <p>Zina ievērojamākās pilsētas un interesantākos dabas objektus, savdabīgāko ekosistēmu ģeogrāfisko izvietojumu valstu teritorijās.</p> <p>Izprot Černobiļas AES ietekmi uz apkārtējo vidi.</p> <p>Izprot un skaidro jēdzienus: geizeri, šēras, fjordi, fjeldi, lapi, inuīti, glints, kāpas, alvāri.</p> <p>Nosauc raksturīgākos, pasaules tirgū pazīstamo Skandināvijas valstu produkcijas veidus.</p> <p>Zina Baltijas valstu galvaspilsētas, lielākās pilsētas, kaimiņvalstis.</p> <p>Zina, kuras valstis ir un kuras nav ES dalībvalstis, kuras ir ES kandidātvalstis.</p> <p>Zina, kad Latvija un pārējās Baltijas valstis kļuva ES dalībvalstis.</p>	<p>Iegūst un apkopo informāciju no kartēm, lai salīdzinātu Vidusjūras baseina valstu ģeogrāfisko izvietojumu.</p> <p>Raksturo Itālijas teritorijas novietojuma īpatnības.</p> <p>Nosaka Polijas ģeogrāfisko novietojumu un novērtē to.</p> <p>Nosaka un raksturo Polijas Z daļas un D daļas reljefa atšķirīgās pazīmes.</p> <p>Raksturo saimniecības un iedzīvotāju problēmas Austrumeiropas valstīs.</p> <p>Raksturo Ukrainas dabas resursu izvietojumu valsts teritorijā.</p> <p>Vērtē Ukrainas ģeogrāfisko stāvokli Eiropā.</p> <p>Raksturo Islandes dabas apstākļu savdabību un termālo ūdeņu izmantošanas nozīmi cilvēku dzīvē.</p> <p>Salīdzinoši raksturo Norvēģijas un Zviedrijas ģeogrāfisko stāvokli un dabas apstākļus.</p> <p>Kartē sameklē sāmu apdzīvoto teritoriju un raksturo to dzīves vidi.</p> <p>Raksturo Ziemeļeiropas un Baltijas valstu reljefa veidošanās likumsakarības un nosaka to pazīmes.</p> <p>Prot salīdzināt iedzīvotāju skaitu, nacionālo sastāvu, izmantojot statistikas datus.</p> <p>Prot raksturot valsts ģeogrāfisko stāvokli, dabas apstākļus un iedzīvotāju saimniecisko darbību.</p> <p>Kartē prot parādīt ES Austrumu robežu, minot konkrētu valstu nosaukumus.</p> <p>Vērtē Latvijas un ES valstu sadarbību <i>un saskata problēmas.</i></p>

9. KLASE (70 stundas)

Izpratne par sociālo procesu veidošanos un attīstību Latvijā

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Latvijas valsts ģeogrāfiskais stāvoklis (4 stundas)</p> <p>Teritorijas lielums, galējie punkti, ģeogrāfiskais stāvoklis, laika josla. Robežas, robežvalstis.</p> <p>Valsts iekšējā organizācija. Valsts simboli. Valsts administratīvais iedalījums vēsturiskā skatījumā.</p>	<p>Zina Latvijas sauszemes un jūras robežvalstis.</p> <p>Zina par Latvijas teritorijas izmaiņām pēc Otrā pasaules kara.</p> <p>Zina, kādi ir Latvijas valsti raksturojošie simboli.</p> <p>Izprot ANO Konvencijas par teritoriālajiem ūdeņiem būtību.</p>	<p>Prot raksturot Latvijas Republikas ģeogrāfisko stāvokli un novērtēt to.</p> <p>Prot noteikt laika joslu un vietējo laiku Latvijas teritorijai.</p>
<p>Latvijas iedzīvotāji, to teritoriālais izvietojums (10 stundas)</p> <p>Iedzīvotāju skaits Latvijā un tā dinamika.</p> <p>Iedzīvotāju dabiskā kustība: dzimstība, mirstība. Dzimstības un mirstības koeficients.</p> <p>Dzimumstruktūra. Vecumstruktūra. Cilvēka mūža ilgums.</p> <p>Latvijas iedzīvotāju nacionālais sastāvs.</p> <p>Latvijas iedzīvotāju piederība reliģiskajām konfesijām.</p> <p>Iedzīvotāju izvietojums (blīvums).</p> <p>Apdzīvojamība. Urbanizācija.</p> <p>Latvijas pilsētas un pilsētu ģeogrāfija. Lauku apdzīvojamība Latvijā. Reģionālās atšķirības.</p> <p>Iedzīvotāju pārvietošanās –</p>	<p>Zina, kāds ir iedzīvotāju skaits pašreizējā periodā Latvijā, pagastā, pilsētā.</p> <p>Izprot un lieto jēdzienus: demogrāfija, demogrāfiskā situācija, demogrāfiskā politika, dabiskā iedzīvotāju kustība, vidējais mūža ilgums, dabiskā pieauguma koeficients, demogrāfiskā slodze, vidējais mūža ilgums, darbības vecums.</p> <p>Izprot un lieto jēdzienus: etniska grupa, tauta, nācija, valodu saime, valodu grupa.</p> <p>Zina, kāds ir iedzīvotāju izvietojums Latvijas teritorijā, kāds ir urbanizācijas līmenis, kuras ir Latvijas lielākās pilsētas.</p> <p>Izprot un lieto jēdzienus: migrācija, aglomerācija, urbanizācija, emigrācija, imigrācija.</p>	<p>Izmantojot statistikas materiālus, prot salīdzināt un analizēt Latvijas demogrāfiskos rādītājus ar Baltijas valstu un citu pasaules valstu demogrāfiskajiem rādītājiem.</p> <p>Prot uzzīmēt iedzīvotāju skaita dinamikas līkni, izmantojot pēdējās tautskaites datus.</p> <p>Prot aprēķināt dzimstības un mirstības koeficientus, dabiskā pieauguma koeficientu.</p> <p>Analizē Latvijas iedzīvotāju dzimuma un vecuma struktūras diagrammu (t. s. "egļīte").</p> <p>Salīdzina statistikas rādītājus diagrammās par Latvijas iedzīvotāju nacionālo sastāvu (1938., 1989., 1995., 2000. g.) un izdara secinājumus.</p> <p>Prot aprēķināt iedzīvotāju blīvumu jebkurai apdzīvotai teritorijai.</p> <p>Izmantojot statistiku, analizē bezdarba līmeni Latvijas rajonos, pilsētās.</p>

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
migrācija.		<p>Pamato savu viedokli par bezdarba reģionālajām atšķirībām un saskata iespējamus risinājumus.</p> <p>Analizē cilvēku pārvietošanās cēloņus un problēmas saistībā ar migrāciju valsts teritorijā un apzinās ar to saistītās problēmas.</p> <p>Ar datora palīdzību vai bez tā prot veidot apla vai stabiņu diagrammas, vizuāli attēlojot statistikas rādītājus par iedzīvotājiem.</p>

Zināšanas un izpratne par Latvijas dabas sistēmām, dabas procesiem un parādībām

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Cilvēka dzīves un darbības ģeogrāfiskā vide Latvijā (16 stundas)</p> <p>Baltijas jūra. Pašreizējās krasta līnijas raksturojums. Jūras līči, šaurumi. Ūdens dziļums, sāļums un temperatūra.</p> <p>Baltijas jūras dabas resursi.</p> <p>Latvijas teritorijas ģeoloģiskā uzbūve. Zemes garozas biežums.</p> <p>Austrumeiropas platforma.</p> <p>Kvartāra iežu raksturojums.</p> <p>Kvartāra apledojuums Latvijā.</p> <p>Latvijas reljefs.</p> <p>Latvijas derīgo izrakteņu veidi, atradnes, saimnieciskā izmantošana.</p>	<p>Nosaka kartē Baltijas jūras ūdens sāļumu, jūras un līču dziļākās vietas.</p> <p>Zina par Baltijas jūras ekoloģiskajām problēmām un apzinās piesārņojuma avotu samazināšanas iespējas.</p> <p>Izprot un lieto jēdzienus: kristāliskais pamatklintājs, pamatieži, kvartāra ieži, kalni, pauguri, drumlini, osi, kēmi.</p> <p>Zina ievērojamākās derīgo izrakteņu ieguves vietas un to izmantošanas veidus.</p> <p>Zina, kāds ir Latvijas klimats un kādā klimata joslā atrodas Latvijas teritorija</p> <p>.</p> <p>Nosaka un kartē parāda lielāko upju baseinus.</p> <p><u>Zina, kas ir virszemes ūdeņi, pazemes ūdeņi, artēziskie</u></p>	<p>Raksturo mūsdienu ģeoloģiskos procesus Baltijas jūras piekrastē, izmantojot attēlus, shēmas.</p> <p>Kartē nosaka ostas pilsētas, nozvejas rajonus Baltijas jūrā un Atlantijas okeānā.</p> <p>Analizē un salīdzina jūras produktu iegūvi, tās struktūru atsevišķās valstīs un apzinās noteikto nozvejas kvotu nozīmi.</p> <p>Prot kartē noteikt raksturīgākās reljefa formas, to teritoriālo izvietojumu un novērtēt reljefa ietekmi uz lauksaimniecības nozaru izvietojumu.</p> <p>Pēc ģeoloģiskās tabulas nosaka dažādās ērās un periodos sastopamos derīgos izrakteņus.</p> <p>Analizē galvenās dabas aizsardzības problēmas derīgo izrakteņu ieguves vietās.</p>

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Latvijas klimats: klimata reģionālās atšķirības. Gaisa temperatūras. Gadalaiki. Nokrišņu veidi. Sniega segas biežums un noturība.</p> <p>Latvijas iekšējie ūdeņi: upes. Upju ūdensguves režīms. Upes sistēma. Latvijas lielākās upes, mazās upes, krāces, ūdenskritumi.</p> <p>Latvijas ezeri. Ezeru veidošanās. Ūdens resursu izmantošana. Augsnes veidošanās. Cilmieži. Augšņu tipi, to teritoriālā izplatība. Zemes resursi. Zemes izmantošanas veidi.</p> <p>Latvijas augājs. Mežu teritoriālais izvietojums.</p> <p>Pļavas. Purvu tipi. Purvu veidošanās un teritoriālais izvietojums. Aizsargājamās dabas teritorijas, dabas objekti: rezervāti, nacionālie parki, dabas parki, liegumi, dižkoki, dižakmeņi.</p>	<p>ūdeņi, upes sistēma.</p> <p>Zina par pazemes ūdeņu izmantošanas iespējām (akas, pilsētu ūdensapgāde, veselības avoti, svētavoti).</p> <p>Izprot, kas ir kompleksie dabas liegumi.</p> <p>Izprot augsnes veidošanos ietekmējošos faktorus un augsnes piesārņojuma cēloņus.</p> <p>Zina Latvijai raksturīgākās augsnes.</p> <p>Zina Latvijas raksturīgākos mežu tipus un to ģeogrāfisko izvietojumu.</p> <p>Zina, kas ir teritorijas mežainums.</p> <p>Zina, kādi nacionālie parki, rezervāti atrodas Latvijas teritorijā.</p>	<p>Prot saskatīt un raksturot laikapstākļus, to mainīšanos ciklona un anticiklona ietekmē</p> <p>Prot izskaidrot klimata izmaiņas Latvijas teritorijā R–A virzienā.</p> <p>Raksturo gaisa piesārņojuma avotus dažādos Latvijas novados.</p> <p>Savā apkārtnē pēta, kādi ir ezeru, upju un citu ūdenstilpju ūdens piesārņojuma avoti, un rūpējas par to aizsardzību.</p> <p>Vērtē, kā cilvēka darbība ietekmē gaisa piesārņojumu, pazemes, virszemes ūdens piesārņojumu, minot konkrētus piemērus.</p> <p>Apzinās Latvijas valsts iesaistīšanos dažādu dabas aizsardzības jautājumu risināšanā.</p> <p>Izmantojot diagrammu, analizē zemes izmantošanas struktūru un kartē nosaka tās ģeogrāfisko izvietojumu.</p> <p>Dabā mācās atšķirt mežu un purvu veidus. Prot aprēķināt jebkuras teritorijas mežainumu.</p> <p>Kartē nosaka rezervātu un nacionālo parku ģeogrāfisko izvietojumu, minot raksturīgākos aizsargājamus augus un dzīvniekus.</p> <p>Raksturo savā pagastā, rajonā esošās dabas aizsargājamās teritorijas un apzinās dabas vides savdabīgo teritoriju saglabāšanas vērtību.</p>

Izpratne par sociālo un ekonomisko procesu veidošanos un attīstību

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Latvijas saimniecības ģeogrāfija (2 stundas)</p> <p>Valsts saimniecības struktūra. Saimnieciskās darbības veidi. Saimniecības nozaru struktūra. Saimniecības attīstības priekšnoteikumi un faktori: dabas resursi, darbaspēka resursi, enerģijas resursi.</p>	<p>Lieto un izprot jēdzienus: nacionālais kopprodukts, iekšzemes kopprodukts, denacionalizācija, privatizācija, inflācija, valsts saimniecība (ekonomika), saimniecības nozare, saimniecības sektors.</p>	<p>Skaidro, kas ir dabas resursi, kas ir dabas apstākļi, minot piemērus.</p> <p>Analizē saimniecības nozaru nodrošinājumu ar dabas resursiem un kartē rāda to ģeogrāfisko izvietojumu.</p>
<p>Saimniecības primārais sektors (8 stundas)</p> <p>Saimniecības nozares: lauksaimniecība. Lauksaimniecības attīstības priekšnoteikumi. Zemes izmantošanas veidi. Augkopība. Graudkopība. Graudaugu kultūras. Sējumu platības, ražas. Tehnisko kultūru audzēšana. Dārzenkopība un augļkopība. Lopkopība. Lopkopības nozares. Mežsaimniecība un mežrūpniecība.</p>	<p>Izprot un lieto jēdzienus: ekstensīvā, intensīvā lauksaimniecība, lopbarības bāze.</p> <p>Izprot zemes izmantošanas struktūras noteicošos faktoros.</p> <p>Zina, kādi ir lauksaimniecības specializācijas virzieni.</p> <p>Zina par mežu platību samazināšanās Latvijā cēloņiem un sekām.</p>	<p>Prot analizēt diagrammas, salīdzināt attēlotos rādītājus atsevišķām saimniecības nozarēm.</p> <p>Pēc kartes nosaka atsevišķu augkopības nozaru izvietojumu.</p> <p>Raksturo lopkopības produkcijas veidus un to saistību ar citām rūpniecības nozarēm</p> <p>Raksturo sava rajona, pagasta lauksaimniecības specializācijas virzienus.</p> <p>Vērtē koksnes izlietojuma struktūru, koksnes un tās izstrādājumu eksporta struktūru un saskata neracionālus izmantošanas paņēmienus.</p>
<p>Saimniecības sekundārā sektora nozares (8stundas)</p> <p>Rūpniecība, rūpniecības struktūra, attīstības priekšnoteikumi. Enerģētika. Kurināmā rūpniecība.</p>	<p>Zina, kāda ir rūpniecības nozaru struktūra.</p> <p>Zina, kādi ir rūpniecības nozaru izvietojumu noteicošie faktori.</p> <p>Zina, kādi ir lielākie uzņēmumi Baltijas valstīs.</p>	<p>Skaidro elektroenerģijas ražošanu TES, HES, AES un vēja elektrostacijās – resursi, elektrostaciju ģeogrāfiskais izvietojums.</p> <p>Lasot karti, iegūst informāciju par pārtikas un vieglās rūpniecības uzņēmumu izvietojumu.</p>

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
Pārtikas rūpniecība. Uzņēmumu izvietojums. Vieglā rūpniecība. Būvmateriālu rūpniecība un būvniecība. Metalurģija. Mašīnbūve. Ķīmiskā rūpniecība. Lielākie nozares uzņēmumi Latvijā, Baltijā.	Zina kokapstrādes uzņēmumu ģeogrāfiskā izvietojuma priekšnoteikumus.	Vērtē jaunu rūpniecības uzņēmumu būvi Latvijā, minot piemērus, apzinās to celtniecību ietekmējošus faktorus. Raksturo rūpniecības uzņēmumus savā rajonā, pilsētā, pagastā un saskata to ietekmi uz dabas vidi un cilvēku dzīves apstākļiem.
Saimniecības terciārā sektora nozares (6 stundas) Pakalpojumu nozares. Infrastruktūra. Transports, tā veidi. Baltijas jūras lielākās ostas. Pakalpojumu veidi. Sakari un informācija. Izglītības sistēma un izglītības iespējas. Tūrisms un tā veidu attīstības iespējas Latvijā.	Zina un lieto jēdzienus: rekreācija, tūrisma resursi, ražošanas un sociālā infrastruktūra, kravu apgrozījuma struktūra, pasažieru apgrozījuma struktūra, ekotūrisms, lauku tūrisms. Zina, kādi ir transporta veidi. Zina par sociālo pakalpojumu veidiem savā pilsētā, rajonā. Mācās izprast jēdzienus: tūrisma resursi, tūrisma veidi. Rāda kartē lielākos tūrisma centrus.	Raksturo transporta tīklu Latvijā. Salīdzina to ar Lietuvu, Igauniju <i>un novērtē ceļu apsaimniekošanas kvalitāti.</i> Novērtē starptautiskās maģistrāles Via Baltica būvniecību <i>un apzinās tās nozīmi starptautiskajos sakaros.</i> Apkopo un salīdzina informāciju no kartoshēmas un tabulas par kravu apgrozījumu Eiropas lielākajās ostās un Latvijas ostās. Raksturo sociālās infrastruktūras saikni ar tūrisma attīstību Latvijā. Analizē un novērtē ekotūrisma un citu tūrisma veidu attīstības iespējas. Raksturo un vērtē tūrisma resursus Latvijas novados, pilsētās un saskata to nozīmi novada ekonomiskās attīstības veicināšanai.
Latvija pasaulē (4 stundas) Latvija pasaulē: politiskie sakari, ārējie ekonomiskie sakari. Ārējās tirdzniecības ģeogrāfija. Latvija un Eiropa. Latvija un Eiropas Savienība.	Zina un lieto jēdzienus: eksports, imports. Nosauc un rāda kartē Eiropas Savienības dalībvalstis.	Prot aprēķināt ārējās tirdzniecības saldo, to salīdzināt, novērtēt. Analizē eksporta un importa struktūru Latvijai ar Eiropas valstīm, Baltijas valstīm, NVS valstīm. Vērtē Latvijas sadarbības iespējas ar pārējām ES valstīm un saskata to kā ekonomiskās attīstības veicinošu faktoru.

Izpratne par cilvēku saimnieciskās darbības rezultātā radītajām pārmaiņām dabā

Mācību saturs, stundu skaits	Sasniedzamais rezultāts	
	Zināšanas un izpratne	Praktiskās un pētnieciskās darbības prasmes. <i>Attieksmes</i>
<p>Dabas vides un sabiedrības mijiedarbība Latvijas novados (6 stundas)</p> <p>Dabas ainavu dažādība un savdabība Latvijas novados.</p> <p>Dabas apstākļi un resursi.</p> <p>Novada iedzīvotāji, apdzīvojums.</p> <p>Pilsētas. Lauku iedzīvotāju izvietojums.</p> <p>Novada vides un saimniecības problēmas.</p>	<p>Izprot jēdzienus: reģions, novads, valsts reģionālā reforma.</p> <p>Zina interesantākos un savdabīgākos dabas un kultūrvēsturiskos objektus savā novadā, rajonā, pagastā.</p> <p>Izprot kultūras un valodas atšķirības Latvijas novados.</p> <p>Zina ievērojamākos cilvēkus un stāsta par viņu paveikto.</p>	<p>Patstāvīgi prot veikt novērojumus dabā un veidot aprakstus par dabas, kultūrvēsturiskiem objektiem.</p> <p>Vērtē un analizē iedzīvotāju izvietojumu, saimniecības un sociālās problēmas dažādos novados, salīdzinot tās ar savu novadu.</p> <p>Patstāvīgi apkopo un sistematizē informāciju par savu novadu, rajonu vai pilsētu.</p> <p>Izstrādā ekskursijas maršrutu savā rajonā, pilsētā <i>un piedalās ekskursiju norisē.</i></p>

Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni

Skolēna mācību sasniegumi jāvērtē daudzpusīgi un objektīvi, lai realizētu:

- prasību atklātības un skaidrības principu, kontrolējot mācību priekšmeta standartā noteikto obligātā mācību satura apguves pamatprasību apguvi;
- pozitīvo sasniegumu summēšanas principu, reģistrējot pozitīvos sasniegumus visos mācību sasniegumu vērtēšanas līmeņos – zināšanu iegaumēšanas un sapratnes, to lietošanas un patstāvīgas produktīvas darbības līmenī;
- vērtējuma atbilstības principu, dodot skolēnam iespēju apliecināt savas zināšanas un prasmes visiem mācību sasniegumu vērtēšanas līmeņiem atbilstošos uzdevumos, jautājumos, piemēros un situācijās;
- vērtējuma noteikšanai izmantoto veidu dažādības principu, izmantojot pārbaudes rakstos, mutvārdos un kombinēti, individuālo un grupas sasniegumu vērtēšanu un dažādus pārbaudes darbus (piemēram, diagnosticējošie darbi, kontroldarbi, praktiskie darbi, projektu darbi, ieskaites, eksāmeni);
- vērtēšanas regularitātes principu, lai skolēnu un viņa vecākus informētu par iegūtajām zināšanām, apgūtajām prasmēm un mācību sasniegumu attīstības dinamiku;
- vērtējuma obligātuma principu, izvirzot prasību, lai skolēns iesaistītos mācību procesā un iegūtu savām spējām atbilstošu vērtējumu.

Vērtētājs var būt: pats skolēns, klasesbiedri, skolotājs (iekšējā vērtēšana); skolas administrācija, vecāki, eksperti, valsts un pašvaldības institūcijas (ārējā vērtēšana).

Vērtēšana ir mācību procesa sastāvdaļa, tāpēc veicama visā mācību laikā, izvēloties piemērotāko vērtēšanas vietu mācību procesā, vērtēšanas mērķi, vērtēšanas metodisko paņēmieni, vērtējuma atspoguļošanas veidu (skat. tabulu).

Vērtēšanas formas		Vērtēšanas metodiskie paņēmieni	Piemēri	Vērtējuma atspoguļošanas kārtība
Pēc vietas mācību procesā	Pēc mērķa			
Ievadvērtēšana Notiek pirms mācību sākuma. Dod informāciju par skolēnu sagatavotības līmeni, uzsākot kursu, tematu u. tml.	Diagnosticējošā vērtēšana: sākotnējā rezultāta konstatēšana mācību procesa, temata apguves uzsākšanai; skolēnu motivēšana aktīvam mācību darbam; skolēna un skolotāja sadarbības formu saskaņošana, mācību mērķu un uzdevumu precizēšana.	Jautājumi/atbildes Dialogs	Vērtē, kā skolēni ir apguvuši prasmes kartē sameklēt dažādus objektus un raksturot to ģeogrāfisko stāvokli.	"Ieskaitīts"/ "neieskaitīts"
		Darbs ar karti	Vērtē skolēnu prasmi noteikt kontinenta galējo punktu ģeogrāfiskās koordinātas, orientējoties kartes grādu tīklā.	
		Darbs ar tekstu	Vērtē skolēnu lasītprasmi un prasmi izkārtot tekstā minēto informāciju, izmantojot grafiskos organizatorus, piemēram, Venna diagrammu, tabulu.	
		Apraksts	Vērtē apgūtās iemaņas veidot kontinenta vai Latvijas dabas ģeogrāfiskās ainavas strukturētu vai brīvu aprakstu.	
		Praktiskais darbs	Pārbauda un vērtē skolēnu prasmi veikt mērījumus un aprēķinus kartē, noteikt laika joslu un joslas laiku.	
Kārtējā vērtēšana Notiek mācību laikā. Ir operatīva un motivējoša atgriezeniskā saite par mācību procesu.	Formatīvā vērtēšana: skolēnu sasniegumu konstatēšana ar nolūku tos uzlabot; mācību procesa norises, mācību mērķa, izmantoto mācību metožu atbilstības kontrole un saskaņošana; skolēna objektīva pašvērtējuma un	Jautājumi/atbildes. Diskusija	Vērtē skolēnu izpratni par dažādiem dabas procesiem un parādībām pasaulē, reģionā, valstī.	"Ieskaitīts"/ "neieskaitīts"
		Uzdevumu risināšana (pareizs/nepareizs, savietošanas, atbildes izvēles un citi uzdevumi)	Veidojot iedzīvotāju nacionālā sastāva struktūras diagrammu, vērtē skolēnu prasmes ģeogrāfijā lietot matemātiskā iegūtās zināšanas.	
		Statistikas materiālu vizualizēšana	Vērtē skolēnu prasmi sakārtot doto statistikas informāciju tabulās, shēmās, zīmējumos.	
		Praktiskie darbi	Vērtē skolēnu darbu praktisko darbu un uzdevumu burtnīcā. Skolotājs izvēlas uzdevumus no praktisko darbu burtnīcas konkrētu zināšanu, prasmju pārbaudei.	

Vērtēšanas formas		Vērtēšanas metodiskie paņēmieni	Piemēri	Vērtējuma atspoguļošanas kārtība
Pēc vietas mācību procesā	Pēc mērķa			
	atbildības veicināšana.	Vingrināšanās	Vērtē skolēnu zināšanas, izpratni un prasmes noteikt ģeogrāfiskās koordinātas kādam punktam kartē, un otrādi – noteikt punktu pēc dotajām ģeogrāfiskajām koordinātām.	
		Informācijas iegūšana no plašsaziņas līdzekļiem	Vērtē skolēnu prasmes risināt aktuālus jautājumus, pamatojot un argumentējot savu viedokli.	
		Apraksts/stāstījums pēc noteiktas struktūras	Vērtē skolēnu stāstītprasmes par informāciju, kas iegūta plašsaziņas līdzekļos. Piemēram, par kādā reģionā, savā valstī notikušu dabas parādību.	
		Demonstrējums	Vērtē skolēnu darbības ar dažādiem modeļiem – prasmi ar globusu demonstrēt, kā mainās gadalaiki ziemeļu un dienvidu puslodē.	
Nobeiguma vērtēšana Notiek mācību kursa beigās. Nosaka, kā īstenotas mācību priekšmeta standarta prasības.	Summatīvā vērtēšana: skolēnu zināšanu un prasmju apguves līmeņa konstatēšana, beidzot kursu, mācību gadu.	Pārbaudes darbs kontroldarbs	Komplekss pārbaudes darbs rakstos. Vērtē skolēnu mācību sasniegumus mācību kursa beigās standartā noteikto prasību (zināšanas, prasmes, praktiskā un radošā darbība) izpildē.	Balles
		Praktiskais darbs	Komplekss pārbaudes praktiskais darbs standartināšanu un standartprasmju, praktiskā lietojuma vērtēšanai.	
		Ieskaite, divdaļīga	Vērtē skolēnu standartzināšanas, standartprasmes, beidzot mācību gadu. Ieskaites 1. daļa – dažādu veidu uzdevumi skolēnu zināšanu un izpratnes pārbaudei. 2. daļa – dažādi strukturētie uzdevumi un radošs uzdevums standartināšanu, standartprasmju pārbaudei.	
		Projekts	Vērtē skolēnu prasmes patstāvīgi vai pārī izstrādāt projektu par kādu tematu. Vērtē gan darba saturu, gan tā noformēšanu, aizstāvēšanu.	

Izvēloties pārbažu saturu, ieteicams kombinēt formālās pārbaudes metodes (pārbaudes darbi rakstos) un autentiskās metodes, kurās nozīmīga vieta atvēlēta skolēnu praktiskajam sniegunam (priekšnesumam), tādējādi nodrošinot gan apgūtā mācību satura kontroli, gan sasniegto mācību mērķu un uzdevumu konstatāciju. Uz mācību satura kontroli biežāk orientēta ievadvērtēšana un kārtējā vērtēšana; nobeiguma vērtēšanā jāakcentē mācību mērķu un uzdevumu pārbaude.

Skolotājs savus veidotos darbus pārsvarā vērtē kritēriāli (vērtēšanas kritērijus nosaka skolotājs pats atkarībā no mācību priekšmeta satura un mācību procesa organizācijas vai saskaņā ar izglītības iestādes izstrādāto izglītības programmu, vai saskaņā ar 10 ballu skalas lietošanas nosacījumiem). Valsts pārbaudes darbs ir integrēta satura ieskaite dabaszinībās, kura tiek veidota, pamatojoties uz ķīmijas, bioloģijas, ģeogrāfijas, fizikas standartos noteiktajām prasībām. Tā ir divdaļīga ieskaite, kuras saturs veidots tā, lai skolēni varētu saņemt kritēriālu vērtējumu *ballēs*.

Mācību satura apguvei izmantojamie mācību līdzekļi un metodes

Lai apgūtu ģeogrāfijas programmā plānoto mācību saturu un sasniegtu paredzamos rezultātus, ir nepieciešams izmantot mācību literatūru un dažādus mācību līdzekļus.

Mācību literatūra

Izmantojamā mācību literatūra norādīta IZM Izglītības satura un eksaminācijas centra izdevumā “Ieteicamā mācību literatūra vispārējās izglītības iestādēm”, sākot ar 2000. gadu.

Mācību līdzekļi

Mācību tehniskie līdzekļi

Kodoskops
Videoiekārta
Diaprojektors
Kompasu komplekts

Modeļi

Fiziskās ģeogrāfijas globuss
Politiskā iedalījuma globuss

Kolekcijas

Derīgo izrakteņu paraugi
Latvijas iežu paraugi
Augsnes paraugi

Atlanti

Pasaules ģeogrāfijas atlants (komplekts)
Ģeogrāfijas atlants pamatskolai (komplekts)
Latvijas ģeogrāfijas atlants (komplekts)

Kartes

Pasaules politiskā karte
Pasaules pusložu karte
Eiropas fizioģeogrāfiskā karte
Eiropas politiskā karte
Latvijas administratīvā karte
Latvijas fizioģeogrāfiskā karte
Latvijas dabas aizsardzības karte
Baltijas valstu karte
Ziemeļeiropas fizioģeogrāfiskā karte
Pasaules ģeogrāfisko joslu un dabas zonu karte
Pasaules iedzīvotāju izvietojuma karte
Āzijas fizioģeogrāfiskā karte
Āfrikas fizioģeogrāfiskā karte
Austrālijas un Okeānijas fizioģeogrāfiskā karte
Amerikas fizioģeogrāfiskā karte

Latvijas reģionālās tūrisma kartes:
Ziemeļkurzeme, Dienvidkurzeme, Ziemeļvidzeme,
Viduslatvija, Austrumvidzeme, Ziemeļlatgale, Dienvidlatgale.

Uzziņu literatūra, uzskates materiāli

Interaktīvā karšu sistēma “JS Latvija-2” CD formātā (1)
“Plakāti” (shēmas, zīmējumi)
Skaidrojošās vārdnīcas
Kodomateriāli
Latvijas statistikas gadagrāmata

Mācību metodes

Lai īstenotu programmā paredzētos uzdevumus, nepieciešams izvēlēties atbilstošas mācību metodes, kas sekmētu zināšanu un prasmju apguvi ģeogrāfijā.

Mācību procesu ietekmē gan mācību mērķu, uzdevumu izvēle un realizācija, gan izglītības sasniegumu vērtēšana.

Jebkura metode ir noteiktā sistēmā ietvertas cilvēka apzinātas, secīgas darbības, ar kurām tiek iegūts izvirzītajam mērķim atbilstošs rezultāts.

Mācot ģeogrāfiju, kā arī saskaņojot mācību satura tematus ar citu mācību priekšmetu skolotājiem, skolotājs parasti dažādās kombinācijās izmanto vairākas mācību metodes, un katrai no tām ir sava nozīme.

Metožu izvēli nosaka:

- 1) mācāmā temata saturs,
- 2) skolēnu vecumposms, attīstības līmenis,
- 3) mācību līdzekļu bāze.

Metode	Skaidrojums	Piemēri
Apskats/ apraksts	Skolotājs rosina izzināt situāciju par kādu jautājumu. Skolēni vāc informāciju, veicot aptauju, anketēšanu, uzzinot datus, rezultātus apkopo rakstiskā apskatā. Veidojot ģeogrāfisku aprakstu, skolēni izmanto kartes, attēlus.	Pēc vērojuma dabā veido ģeogrāfiska satura apskatu, aprakstu par apkārtnē esošo ekosistēmu (upe, ezers, purvs, mežs, grava, pauguraine). Veido tuksnešu dabas zonas aprakstu. Sākumā skolēni mācās veidot aprakstu kopā ar skolotāja ieteikumiem, vēlāk patstāvīgi, izmantojot dažāda satura kartes.
Darbs ar tekstu	Skolotājs piedāvā tekstus lasīšanai (atbilstoši skolēnu lasīšanas tehnikas apguves līmenim) vai audio un video kasetēs ierakstītus tekstus mācību uzdevumu veikšanai mācību stundā/mājās vai pašizglītībai. Skolēns iepazīstas ar tekstu un iegūst informāciju: veido jautājumus vai analizē, atbild uz jautājumiem – atbilstoši mācību uzdevumam.	Rediģē aprakstu (vēstuli) par noteiktu vietu (kontinentu, ģeogrāfisko ainavu), kuru kāds ir uzrakstījis. Tekstā “tukšajās vietās” ieraksta ģeogrāfiskos nosaukumus, salīdzinot ar nosaukumiem kartē. Lasot ģeogrāfiska satura informāciju, mācās sakārtot to tabulās, shēmās.

Metode	Skaidrojums	Piemēri
Demonstrēšana	Skolotājs vai skolēns rāda un stāsta pārējiem skolēniem, kā kaut ko dara; kā izmanto globusu dažādu parādību noskaidrošanai, kā nosaka iežu cietību un struktūru.	Demonstrē uz globusa polārās dienas, polārās nakts apgabalu ģeogrāfisko novietojumu D un Z puslodēs. Demonstrē un skaidro vietējā laika dažādību un datuma maiņas līnijas būtību. Nosaka iežu veidus, iežu un minerālu cietību.
Diskusija. Eseja	Skolotājs vai skolēni piedāvā apspriešanai kādu tematu. Skolēni (grupa vai visa klase) iesaistās sarunā, argumentēti aizstāvēt savu viedokli. Skolotājs aicina skolēnus pēc noteiktas struktūras veidot rakstu darbu (pārspriedumu) par noteiktu tematu. Pēc apjoma tas var būt salīdzinoši īss konkrētā uzdevumā formulētās prasības argumentēts apraksts. Skolēni individuāli raksta, ievērojot noteikto darba struktūru un tematisko izklāsta veidu, izsakot savas domas, attieksmi.	Risina problēmas saistībā ar kādu aktuālu mūsdienu notikumu, piemēram, cilvēku nolaidības, ļaunprātības dēļ notikušu avāriju, nelaيمي. Skolēni patstāvīgi veic kādas valsts ģeogrāfisku aprakstu, novērtējot un savu viedokli argumentējot. Skolēni analizē cēloņus un sekas, veicot Baltijas jūras ekoloģiskās problēmas raksturojumu.
Intervija	Skolotājs uzdod skolēniem iztaujāt par noteiktu tematu vienu vai vairākus cilvēkus. Skolēni pēc sarunas apkopo rezultātus un veido secinājumus.	Skolēni veic iedzīvotāju aptauju rajona, pagasta, pilsētas teritorijā: par transporta nodrošinājumu un izmantošanu, par reģionālās reformas nepieciešamību, par dabas resursu (meži, derīgie izrakteņi) izmantošanu.
Izpēte (izzināšana)	Skolotājs uzdod izpētīt kādu jautājumu vai problēmu. Skolēni izdomā jautājumus, uz kuriem jāmeklē atbildes, vāc informāciju, izvirza pieņēmumus, pārbauda tos, nosaka iespējamās risinājumus. Skolotājs sagatavo jautājumus vai uzdevumus, uz kuriem atbildi var rast dabā. Skolēni novēro, veic mērījumus, pieraksta, klasē vai mājās sagatavo pārskatu par paveikto.	Skolēni piedalās pagasta, pilsētas atsevišķu dabas, kultūrvēsturisko objektu izpētē un sakārto informāciju. Materiālus izmanto izziņas takas veidošanai un tūrisma maršruta izveidei.
Jautājumi	Skolotājs vai skolēni mutvārdos vai rakstiski uzdod jautājumus par noteiktu tematu. Jautājumi un atbildes uz tiem veicina izpratni par dažādiem procesiem un parādībām, attīsta prasmi izdarīt secinājumus un paust savu attieksmi.	Skolotājs vai skolēns jautā, piemēram: Kur un kāpēc notiek vulkānu darbība un kāpēc veidojas zemestrīces? Kur visbiežāk notiek minētās dabas parādības?

Metode	Skaidrojums	Piemēri
Praktiskais darbs	Skolotājs uzdod veikt uzdevumu, norādot darba mērķi, uzdevumus, nepieciešamos darba materiālus, darba piederumus. Skolēni apgūst prasmi izmantot dažādus ģeogrāfiska satura informācijas avotus un nostiprina praktiskās darbošanās iemaņas.	Skolēni veic doto darba uzdevumu, pilnveidojot prasmes strādāt ar statistikas materiāliem, kartēm, kontūrkartēm.
Pētījums (skolēnu zinātniski pētnieciskais darbs)	Skolotājs vai pats skolēns formulē problēmu, kas jāizpēta, lietojot zinātniskās izziņas metodes. Skolēns patstāvīgi vai kopā ar otru vāc informāciju, veic eksperimentu, pieraksta rezultātus, apkopo informāciju, izklāsta pētījuma rezultātus (parasti rakstveidā).	Skolēni veic pētījumu par cilvēku darbības rezultātā notikušajām pārmaiņām dabas vidē rajonā, pagastā noteiktā laika periodā.
Prāta vētra	Skolotājs vai skolēni izvirza jautājumu vai problēmu, vai iepazīstina ar tematu. Skolēni izsaka iespējamās atbildes, idejas, būtiskus vārdus u. tml., uzmanīgi klausoties, papildinot, bet nekommentējot un nevērtējot citu idejas.	Apgūstot transporta ģeogrāfijas tematus, skolēni izsaka un pamato savu viedokli par maģistrāles Via Baltica nepieciešamību Latvijas teritorijā. Apgūstot iedzīvotāju ģeogrāfiju, skolēniem veidojas izpratne par to, kas ir mazākumtautas Eiropas valstīs un Latvijā.
Problēmu risināšana	Skolotājs vai skolēns formulē problēmu vai jautājumu, uz kuru jārod atbilde. Skolēni precizē problēmjautājumu, izdomā risinājuma plānu, īsteno to, izvērtē rezultātu – vai tas ir problēmas atrisinājums un vai šo problēmu varētu risināt citādāk.	Risinot tēmas par dabas aizsargājamām teritorijām, skolēni saskata problēmu un iesaka savus risinājumus privāto rezervātu un privāto nacionālo parku izveidošanai.
Saruna (mācību dialogs)	Skolotājs vai skolēns uzdod jautājumus un virza sarunu, vadoties no saņemtajām atbildēm. Pārējie skolēni iesaistās sarunā atbilstoši noteikumiem. Jautājumiem jābūt skaidri, saprotami formulētiem, nedrīkst būt dubultjautājumu.	Apkopojot zināšanas un prasmes par tematu “Eiropas klimats”, skolēni rakstiski vai mutiski sagatavo atbildes uz jautājumiem, lai noskaidrotu galvenos klimatu veidojošos faktorus Rietumeiropai un Austrumeiropai.
Situāciju izspēle	Skolotājs rakstiski vai mutiski piedāvā skolēniem reālas situācijas aprakstu. Skolēni risina šo situāciju, uzņemoties dažādus situācijai atbilstošus pienākumus un izspēlējot tos. (Simulāciju raksturo lielāka nenoteiktība, elastīgums un sarežģītība, salīdzinot ar lomu spēli.)	Kontinentu ģeogrāfijā jautājumus par kontinentu atklāšanu var izspēlēt šādu situāciju: Kolumba kuģi piestāj pie Centrālamerikas salām. Dienvidpola atklāšana.

Metode	Skaidrojums	Piemēri
Situācijas analīze	Skolotājs vai skolēns rakstiski vai mutiski piedāvā skolēniem reālas situācijas aprakstu un uzdod atbildēt uz jautājumu vai jautājumiem par šo situāciju. Skolēni pārrunā (dažkārt arī novēro), analizē, pieraksta, secina, veido kopsavilkumus vai ieteikumus.	Jebkuras pašreizējā periodā notikušās situācijas analīze, piemēram, Francijas valdības pieņemtais lēmums par musulmaņu, jūdaisma ticības apliecinājuma simbolu lietošanas ierobežošanu valsts skolās.
Spēles	Skolotājs ir sagatavojis tēmai vai konkrētajai stundai tematiski atbilstošu galda spēli vai kustību spēli un iepazīstina ar tās noteikumiem skolēnus. Skolēni iesaistās spēlē. Spēles sagatavošanu pēc skolotāja norādījumiem var veikt arī skolēni.	Skolēniem mācību procesa dažādošanai, beidzot tematu, var izmantot arī spēles. Piemēram: Ģeogrāfiskie nosaukumi ar vienu sākumburtu. Krustvārdu mīklas. Burtu mīklas.
Stāstījums (izklāsts, lekcija)	Skolotājs vai skolēns izklāsta kāda temata saturu, tas var būt kādu ideju, viedokļu, faktu, teoriju vai notikumu izklāsts. Skolēni klausās, veido pierakstus atbilstoši uzdevumam, uzdod jautājumus.	Notikuma izklāsts (kādas dabas vai cilvēku nolaidības dēļ notikusi katastrofa pasaulē). Dabas procesa skaidrojums, piemēram, plūdu draudi Daugavā. Informācija par to, kas jāzina, dodoties uz citām zemēm.
Uzdevumu risināšana	Skolotājs vai skolēns izstrādā vai izvēlas vārdiem vai simboliem veidotos situāciju aprakstus. Skolēni, veicot noteiktas darbības, meklē to risinājumu.	Dažādu mērījumu un aprēķinu veikšana kartē: attālums starp diviem punktiem. Veic aprēķinus, nosakot jebkuras teritorijas apdzīvojumu. Apgūstot tematu "Iedzīvotāju ģeogrāfija", mācās aprēķināt iedzīvotāju dabisko pieaugumu skaitļos un dzimstības, mirstības koeficientus.
Vingrināšanās	Skolotājs uzdod un skolēni vairākkārtīgi izpilda (atkārto) vairāk vai mazāk vienveidīgas darbības.	Pilnveido prasmes darbā ar kartēm. Nosaka kartē dažādu objektu ģeogrāfisko stāvokli. Nosaka kāda punkta, kontinentu sauszemes galējo punktu ģeogrāfiskās koordinātas.
Vizualizēšana	Skolotājs vai skolēni izmanto vai patstāvīgi izveido dažādus simboliskus uzskates līdzekļus – domu kartes, shēmas, diagrammas, tabulas, plānus, kartes, zīmējumus u. c. (Simboliskie uzskates līdzekļi ir īstenības objektu attēli ar vārdu, simbolu un krāsu palīdzību.)	Ar datora palīdzību vai bez tā mācās zīmēt līknes, veidot riņķa sektordiagrammas, klimatogrammas, stabiņu diagrammas. Kontūrkartēs iekrāso areālus, iezīmē līnijas, piktogrammas, norādot dabas vai sociālo parādību darbības vietas. Zīmē ciklona, anticiklona, pasātu, musonu veidošanās shēmas u. c.

ĢEOGRĀFIJA 7.–9. KLASEI
Mācību priekšmeta programmas paraugs
Atbildīgā par izdevumu – N. Buile
Mācību priekšmetu programmas paraugu
aizliegts izmantot komercdarbībai!
© Izglītības satura un eksaminācijas centrs
Rīga
2005

Ar labojumiem 2010.gada septembrī